

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بسمه تعالی

تاریخ:
شماره:
پیوست:

مدیریت تحصیلات تکمیلی دانشگاه
صور تجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

شماره دانشجویی: ۸۴۲۳۵۱۰۲۰۸

نام و نام خانوادگی دانشجو: ملوک قدمی

دانشکده: علوم انسانی

رشته: برنامه ریزی درسی

عنوان پایان نامه: بررسی میزان اثربخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه از نظر دبیران و دانش آموزان شهرستان کاشان

این پایان نامه به مدیریت تحصیلات تکمیلی به منظور بخشی از فعالیتهای تحصیلی لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد ارائه می گردد. دفاع از پایان نامه در تاریخ ۸۶/۱۲/۲۰ مورد تأیید و ارزیابی اعضای هیأت داوران قرار گرفت و با نمره ۱۹/۱۷ به عدد ۱۹ و با درجه عالی به تصویب رسید.

به حروف
نوزده و هفتاد و پنج

اعضاء هیأت داوران:

عنوان ، نام و نام خانوادگی	مرتبه علمی	امضاء
۱. استاد راهنما: دکتر محمد امینی	استادیار	
۲. استاد مشاور: دکتر فریبرز صدیق ارفعی	استادیار	
۳. متخصص و صاحب نظر از داخل دانشگاه: دکتر علی یزدخواستی	استادیار	
۴. متخصص و صاحب نظر از خارج دانشگاه: سرکار خانم دکتر پروین صمدی	استادیار	
۵. نماینده تحصیلات تکمیلی دانشگاه: دکتر عباس شکاری	استادیار	

۱۳۸۶، ۱۵/۲۰

دانشگاه کاشان

دانشکده علوم انسانی

جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد

رشته :

علوم تربیتی

گرایش :

برنامه ریزی درسی

عنوان :

بررسی میزان اثربخشی برنامه درسی

تربیت سیاسی در مقطع متوسطه از

دیدگاه دبیران و دانش آموزان

شهرستان کاشان در سال تحصیلی ۸۶-۸۵

۸۵

استاد راهنما :

جناب آقای دکتر محمد امینی

استاد مشاور :

جناب آقای دکتر فریبرز ارفعی

دانشجو :

ملوک قدمی

اسفند

۸۶-۸۷

خداوندا :

آن جا که حرکت خواهی، یقین و تمامیت ده ؛
آن جا که توقف ، لایقین و تردیم بخش،
وهر گاه فراموش کردم
با آسانی و دشواری به یادم آر که :
«یقین و لایقینم» و «تمامیت و تردیدم» زتوست.

تقدیم به پدر عزیزم که معنایش،

معنای زندگی است.

تشکر و قدردانی

من علمنی حرفاً، فقد سیرنی عبداً؛ هر کس به من حرفی بیاموزد، مرا بنده خود کرده است.

حضرت علی (ع)

حال که با عنایت و لطف الهی موفق به اتمام دوره تحصیلات در این مقطع شده‌ام، بر خود لازم می‌دانم از تمامی اساتید بزرگوار و به ویژه اساتید دوره کارشناسی ارشد که در طول تحصیل مرا در کسب علم و معرفت و فضائل اخلاقی یاری نموده‌اند، تقدیر و تشکر نمایم.

از استاد گرانقدرم جناب آقای دکتر محمد امینی که بزرگوارانه مسئولیت راهنمایی این تحقیق را پذیرفتند و با دقت و سعه صدر، با راهنمایی‌های دلسوزانه، ارزنده و نظارت همه جانبه خود نگارنده را در تالیف این پژوهش یاری رساندند، تشکر و تقدیر به عمل می‌آورم.

همچنین از مساعدت و بذل عنایت و توجه جناب آقای دکتر فریبرز صدیقی ارفعی که سمت استاد مشاور را در این تحقیق به عهده داشتند و مرا را در به ثمر رساندن این اثر یاری نمودند، تشکر و قدردانی می‌کنم.

نگارنده، موفقیت خود را در انجام این تحقیق مرهون راهنمایی‌های این بزرگواران می‌داند و چنانچه ضعف و کاستی در آن مشاهده گردد، متوجه تهیه کننده است. در پایان، توفیق روزافزون این عزیزان را از ایزد منان مسألت دارم.

همچنین از تشریک مساعی سرکار خانم دکتر پروین صمدی به عنوان استاد داور خارج ازدانشگاه و جناب آقای دکتر علی یزدخواستی به عنوان استاد داور داخل که این پایان نامه را مورد مطالعه قرار داده و در جلسه دفاعیه شرکت نموده‌اند تشکر می‌کنم.

از سرکار خانم مریم السادات محتشمی و جناب آقای محسن کوهی و سایر عزیزانی که مرا به گونه‌ای مورد لطف و عنایت خویش قرار داده‌اند تشکر می‌نمایم.

چکیده:

تعلیم و تربیت به سبب کارکردهای گوناگون علمی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی همواره به عنوان موضوعی مهم و ابزاری کارآمد برای رشد و توسعه همه جانبه ملت ها در نظر گرفته شده است. یکی از کارکردهای مهم و اصلی نظام آموزش و پرورش، تربیت سیاسی است که هدف اصلی آن رشد و پرورش مجموعه آگاهیهها، نگرش ها و مهارت های سیاسی دانش آموزان می باشد.

پژوهش حاضر، به بررسی میزان اثربخشی برنامه درسی تربیت سیاسی در مقطع متوسطه از دیدگاه دبیران و دانش آموزان شهرستان کاشان پرداخته است. محور این پژوهش بر این اصل استوار است که آموزش در مدارس و مخصوصاً در مقطع متوسطه نقش بسزایی در سیاسی شدن دانش آموزان ایفا می کند. لذا ضرورت دارد میزان کارایی و اثربخشی این نوع آموزش در مدارس متوسطه مورد سنجش قرار گیرد تا بر مبنای داده ها و اطلاعات حاصل از آن، تغییرات و اصلاحات لازم در ماهیت برنامه درسی تربیت سیاسی و نحوه اجرای آن ایجاد گردد. این پژوهش به عنوان یک تحقیق توصیفی، پیمایشی در صدد بیان توصیف وضعیت موجود برنامه درسی تربیت سیاسی در مدارس متوسطه از دیدگاه دبیران و دانش آموزان شهرستان کاشان است. بر اساس جدول کراسی و مورگان ۷۰۰ نفر شامل ۳۵۰ دانش آموز دختر و پسر و ۳۵۰ دبیر زن و مرد به روش نمونه گیری تصادفی متناسب با حجم نمونه گزینش گردید. جهت بررسی دقیق اثربخشی برنامه درسی تربیت سیاسی در مقطع متوسطه از پرسشنامه محقق ساخته با مقیاس لیکرت استفاده شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از آمار توصیفی و برای آزمون فرضیه های تحقیق از آمار استنباطی استفاده شده است که از طریق پردازش داده ها توسط کامپیوتر نتایج نهایی حاصل شد.

نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که از نظر دبیران مقطع متوسطه، برنامه های درسی تربیت سیاسی مجموعاً اثربخش می باشد ولی از نظر دانش آموزان این مقطع، برنامه های درسی تربیت سیاسی غیراثربخش است. در واقع آنچه که از تجزیه و تحلیل داده های تحقیق حاصل گردید، این است که بین دیدگاه دبیران و دانش آموزان در مورد میزان اثربخشی برنامه های درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه تفاوت وجود دارد.

کلید واژه: تعلیم و تربیت، جامعه پذیری سیاسی، مشارکت سیاسی، تربیت سیاسی.

مقدمه

بقاء، توسعه و پیشرفت هر جامعه ای متضمن وجود و فعالیت مستمر نهادهایی همچون خانواده، مذهب، دولت، اقتصاد و تعلیم و تربیت است. در این میان، نهاد تعلیم و تربیت به خاطر کارکردهای گوناگون علمی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی جایگاهی اساسی در میان نهادهای جامعه دارد. به دلیل همین کارکردهای گوناگون و متنوع است که امروزه نظام های جوامع مختلف حمایت های همه جانبه مالی، تجهیزاتی و اداری از نهاد تعلیم و تربیت به عمل می آورند. در واقع، هیچ جامعه ای بدون داشتن یک نهاد آموزش و پرورش اثر بخش و کارآمد نمی تواند پیشرفت کند. در میان نقش ها و کارکرد های مختلف و متنوع نظام آموزشی، کارکرد تربیت سیاسی از اهمیت خاصی برخوردار است. کارکردی که بدون تردید تداوم و استمرار حیات یک جامعه تا حدود زیادی به آن بستگی دارد. به بیان دیگر، بقا و پویایی هر جامعه در گرو انتقال باورها و نگرش ها، ارزش ها، افکار، آداب و رسوم، مهارت ها و رفتارها به نسل نو و افراد جامعه است. به همین دلیل نظامهای سیاسی سعی می کنند برای ایجاد دلبستگی و وابستگی نسل نو به ارزشها، افکار و نگرشها و رفتارهای سیاسی مورد نظر و فراهم کردن امکان تداوم، حفظ و استمرار حاکمیت سیاسی خود از تربیت سیاسی بهره گیرند.

بنابر این تربیت سیاسی اثر بخش و کارآمد مستلزم آموزش و یادگیری منظم ایده ها، اصول، رفتار و مهارت ها و نگرشهای سیاسی در سرتا سر برنامه درسی مدارس متوسطه است. برنامه تربیت سیاسی دانش آموزان باید مفاهیم اساسی و مهم جامعه سیاسی را شامل شود به نحوی که دانش آموزان قادر شوند مفاهیم جامعه سیاسی و فعالیت های که در این جامعه است را تحلیل و ارزیابی کنند.

با توجه به مطالب ذکر شده، نظام آموزش و پرورش در بعد جامعه پذیری و تربیت سیاسی دارای کارکردهایی همچون سیاسی کردن نسل نو، وابسته کردن آنها به نظام سیاسی، ارائه آگاهی سیاسی کمک به مشارکت سیاسی آنها است. به عبارت دیگر، آموزش و پرورش سعی می کند تا با استفاده از فرایند تربیت سیاسی علاوه بر انتقال گرایشها والگوهای فکری و رفتارهای خاص که در چارچوب سنتهای رایج سیاسی هستند، نقش انتقال اقتدار سیاسی و عضوگیری برای نظام سیاسی حکومت را نیز ایفا نماید (علاقه بند، ۱۳۷۶، ۱۰۸).

بر این اساس در تحقیق حاضر، چنین ترتیبی لحاظ شده است که در فصلهای اول، دوم و سوم مباحث و نظریه ها و ابعاد متنوع موضوع تربیت سیاسی و مفاهیم بنیادی که در ارتباط با آن وجود دارد، پردازیم. سپس وضعیت موجود تربیت سیاسی را در مقطع متوسطه را بررسی کنیم. در بخش پایانی، با تحلیل نتایج حاصل از این مباحث، به ارائه پیشنهادهایی برای سامان بخشی به نظام تربیت سیاسی در کشورمان خواهیم پرداخت با این هدف که با سنجیدگی و پختگی بیشتری به اصلاحات برنامه های مربوط به تربیت سیاسی کشورمان اقدام کنیم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	چکیده
	مقدمه
	فصل اول (کلیات تحقیق).....
۲	۱- ۱ موضوع تحقیق.....
۴	۱- ۲ اهمیت موضوع.....
۵	۱- ۳ اهداف تحقیق.....
۶	۱- ۴ فرضیات تحقیق.....
۷	۱- ۵ تعریف اصطلاحات و واژه ها.....
	فصل دوم (مبانی نظری پژوهش).....
۱۳	۲- ۱ مفهوم تربیت سیاسی.....
۱۴	۲- ۲ ضرورت تربیت سیاسی.....
۱۷	۲- ۳ تربیت سیاسی از دیدگاه اسلام.....
۲۱	۲- ۴ مراحل رشد و تحول آگاهی های سیاسی در افراد.....
۲۲	۲- ۴- ۱ دوره کودکی.....
۲۵	۲- ۴- ۲ دوره نوجوانی.....
۲۸	۲- ۴- ۳ دوره جوانی.....
۳۰	۲- ۴- ۴ دوره بزرگسالی.....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۳۲	۵-۲ کارکردهای سیاسی و اجتماعی نظام آموزش و پرورش
۳۹	۶-۲ نظریه های تربیت سیاسی
۴۰	۶-۲-۱ نظریه ی محافظه کار
۴۴	۶-۲-۲ نظریه ی انتقادی
۴۹	۶-۲-۳ نظریه شهروندی دموکراتیک
۵۲	۷-۲ روش های تربیت سیاسی
۵۹	۸-۲ چالش های تربیت سیاسی در نظام آموزشی ایران
۶۵	۹-۲ تربیت سیاسی در مقطع متوسطه
۶۸	۱۰-۲ عوامل آموزشی موثر در اجرای برنامه آموزشی تربیت سیاسی
۶۹	۱۰-۲-۱ مدرسه
۷۲	۱۰-۲-۲ کتب درسی
۷۵	۱۰-۲-۳ معلم
۷۹	۱۰-۲-۴ فعالیت فوق برنامه
۸۱	۱۰-۲-۵ برنامه درسی پنهان
۸۵	۱۱-۲ تربیت سیاسی در نظام آموزش متوسطه امروز جمهوری اسلامی ایران
۸۶	۱۱-۲-۱ کتاب جامعه شناسی
۹۴	۱۱-۲-۲ کتاب تاریخ

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۰۲	۲- ۱۱- ۳ کتاب جغرافیا.....
۱۰۴	۲- ۱۱- ۴ کتاب دین و زندگی.....
۱۰۸	۲- ۱۲ نگاهی به پژوهش های انجام شده در مورد تربیت سیاسی در بعضی از کشورهای جهان و ایران.....
	فصل سوم (روش شناسی تحقیق).....
۱۲۲	۳- ۱ روش تحقیق.....
۱۲۳	۳- ۲ جامعه آماری.....
۱۲۴	۳- ۳ گروه نمونه و روش نمونه گیری.....
۱۲۵	۳- ۴ ابزار پژوهش.....
۱۲۷	۳- ۵ روش گرد آوری یافته ها.....
۱۲۷	۳- ۵- ۱ مرحله تهیه پرسش نامه.....
۱۲۸	۳- ۵- ۲ نحوه پر کردن پرسشنامه.....
۱۲۹	۳- ۶ روش تجزیه و تحلیل آماری یافته ها.....
۱۳۰	۳- ۷ تعریف نظری و عملیاتی متغیرها واصطلاحات.....
۱۳۰	۳- ۷- ۱ متغیر وابسته (تربیت سیاسی).....
۱۳۰	۳- ۷- ۲ متغیر مستقل.....
۱۳۰	۳- ۷- ۲- ۱ آگاهی سیاسی.....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۳۱	۲-۲-۷-۳ مشارکت سیاسی .....
۱۳۱	۳-۲-۷-۳ نگرش سیاسی .....
۱۳۲	۴-۲-۷-۳ آگاهی سیاسی دانش آموزان در مورد جامعه ایران .....
۱۳۲	۵-۲-۷-۳ آگاهی سیاسی دانش آموزان در مورد جامعه جهانی .....
۱۳۳	۶-۲-۷-۳ مشارکت فعال دانش آموزان در فعالیت های سیاسی و اجتماعی .....
۱۳۳	۷-۲-۷-۳ مهارت تحلیل و نقد وضعیت موجود .....
۱۳۴	۸-۲-۷-۳ نگرش مثبت سیاسی نسبت به وضعیت موجود .....
۱۳۴	۹-۲-۷-۳ جذابیت و انگیزه لازم در دانش آموزان جهت مشارکت در فعالیتهای سیاسی و اجتماعی .....

فصل چهارم (تجزیه و تحلیل یافته های تحقیق) .....

۱۳۷	۴-۱ ارائه و توصیف یافته ها .....
۱۵۶	۴-۲ تحلیل استنباطی یافته ها .....
۱۵۶	۴-۲-۱ فرضیه اول .....
۱۵۷	۴-۲-۲ فرضیه دوم .....
۱۵۹	۴-۲-۳ فرضیه سوم .....
۱۶۰	۴-۲-۴ فرضیه چهارم .....
۱۶۲	۴-۲-۵ فرضیه پنجم .....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۶۳	۴-۲-۶ فرضیه ششم.....
	فصل پنجم (بحث و نتیجه گیری) .....
۱۶۷	۵-۱ بحث و نتیجه گیری.....
۱۷۷	۵-۲ پیشنهادات.....
۱۷۷	۵-۲-۱ پیشنهادات اجرایی.....
۱۷۹	۵-۲-۲ پیشنهادات پژوهشی.....
۱۸۰	۵-۳ محدودیتهای تحقیق.....
	منابع .....
۱۸۳	الف) منابع فارسی.....
۱۸۸	ب) منابع لاتین.....
	ضمایم .....
۱۹۰	حیطه های تربیت سیاسی.....
۱۹۰	۱) حیطه شناختی تربیت سیاسی.....
۱۹۲	۲) حیطه عاطفی تربیت سیاسی.....
۱۹۳	۳) حیطه مهارتی (عملکردی) تربیت سیاسی.....

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۱۲۹	جدول شماره (۱-۳): آمار دانش آموزان ودبیران شهرستان کاشان در سال تحصیلی ۸۶-۸۵.
۱۳۳	جدول شماره (۲-۳): ضریب آلفای دانش آموزان ودبیران در هر حیطه.
۱۴۳	جدول (۳-۴): فراوانی و درصد دیدگاه دبیران و دانش آموزان در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد آگاهی و شناخت سیاسی دانش آموزان در مورد جامعه ایران.
۱۴۵	جدول (۴-۴): میانگین و انحراف معیار نمرات دیدگاه دانش آموزان و دبیران در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد آگاهی و سیاسی دانش آموزان در مورد جامعه ایران .
۱۴۶	جدول (۴-۵): فراوانی و درصد دیدگاه دبیران و دانش آموزان در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد و آگاهی سیاسی در مورد جامعه جهانی.
۱۴۸	جدول (۴-۶): میانگین و انحراف معیار نمرات دیدگاه دانش آموزان و دبیران در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد آگاهی سیاسی دانش آموزان در مورد جامعه جهانی.
۱۴۹	جدول (۴-۷): فراوانی و درصد دیدگاه دبیران و دانش آموزان در مورد میزان اثربخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد مهارت های مشارکت فعالانه دانش آموزان در فعالیتهای اجتماعی و سیاسی.
۱۵۱	جدول (۴-۸): میانگین و انحراف معیار نمرات دیدگاه دانش آموزان و دبیران در مورد میزان اثربخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد مهارت های مشارکت فعال دانش آموزان در فعالیتهای اجتماعی و سیاسی.
۱۵۲	جدول (۴-۹): فراوانی و درصد دیدگاه دبیران و دانش آموزان در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد مهارت های تحلیل و نقد وضعیت موجود.
۱۵۴	جدول (۴-۱۰): میانگین و انحراف معیار نمرات دیدگاه دانش آموزان و دبیران در مورد میزان اثربخشی برنامه درسی مقطع متوسطه در رشد مهارت های تحلیل و نقد وضعیت موجود.
۱۵۵	جدول (۴-۱۱): فراوانی و درصد دیدگاه دبیران و دانش آموزان در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد ارزش ها و نگرش های مثبت سیاسی نسبت به وضعیت موجود.

- جدول (۴-۱۲): میانگین و انحراف معیار نمرات دیدگاه دانش آموزان و دبیران در مورد میزان اثربخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد ارزش ها و نگرش های مثبت سیاسی نسبت به وضعیت موجود.
- جدول (۴-۱۳): فراوانی و درصد دیدگاه دبیران و دانش آموزان در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در ایجاد جذابیت و انگیزه لازم در دانش آموزان جهت مشارکت در فعالیتهای اجتماعی و سیاسی.
- جدول (۴-۱۴): میانگین و انحراف معیار دیدگاه دانش آموزان و دبیران در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در ایجاد جذابیت و انگیزه لازم در دانش آموزان جهت مشارکت در فعالیتهای اجتماعی و سیاسی.
- جدول (۴-۱۵): نتیجه آزمون خی دو (X^2) در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی در مقطع متوسطه در مورد تفاوت دیدگاه دبیران و دانش آموزان (فرضیه اول)
- جدول (۴-۱۶): نتایج تحلیل واریانس مقایسه دیدگاه دانش آموزان و دبیران در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی در رشد آگاهی و شناخت سیاسی دانش آموزان در مورد جامعه ایران (فرضیه اول).
- جدول (۴-۱۷): نتیجه آزمون خی دو (X^2) در مورد تفاوت دیدگاه دانش آموزان و دبیران در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد آگاهی شناخت سیاسی دانش آموزان در مورد جامعه جهانی
- جدول (۴-۱۸): نتایج تحلیل واریانس در مورد مقایسه دیدگاه دانش آموزان و دبیران در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد آگاهی و شناخت سیاسی دانش آموزان در مورد جامعه جهانی.
- جدول (۴-۱۹): نتیجه آزمون خی دو (X^2) در مورد تفاوت دیدگاه دانش آموزان و دبیران در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد مهارتهای مشارکت فعال دانش آموزان در فعالیتهای سیاسی اجتماعی آگاهی شناخت سیاسی.
- جدول (۴-۲۰): نتایج تحلیل واریانس در مقایسه دیدگاه دانش آموزان و دبیران در مورد میزان اثربخشی برنامه درسی تربیت سیاسی در رشد مهارت های مشارکت فعال دانش آموزان در فعالیت های اجتماعی و سیاسی.
- جدول (۴-۲۱): نتیجه آزمون خی دو (X^2) در مورد تفاوت دیدگاه دانش آموزان و دبیران در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد مهارتهای تحلیل و نقد وضعیت موجود.
- جدول (۴-۲۲): نتایج تحلیل واریانس مقایسه دیدگاه دانش آموزان و دبیران در مورد میزان اثربخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد مهارت های تحلیل و نقد وضعیت موجود.

- ۱۶۸ جدول (۴-۲۳): نتیجه آزمون خی دو (X^2) در مورد تفاوت دیدگاه دانش آموزان و دبیران در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد ارزشها و نگرشهای مثبت سیاسی نسبت به وضعیت موجود.
- ۱۶۹ جدول (۴-۲۴): نتایج تحلیل واریانس مقایسه دیدگاه دانش آموزان و دبیران در مورد اثربخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد ارزشها و نگرشهای مثبت سیاسی نسبت به وضعیت موجود.
- ۱۷۰ جدول (۴-۲۵): نتیجه آزمون خی دو (X^2) در مورد تفاوت دیدگاه دانش آموزان و دبیران در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در انگیزه و جذابیت لازم در دانش آموزان جهت مشارکت در فعالیتهای سیاسی واجتماعی.
- ۱۷۰ جدول (۴-۲۶): نتایج تحلیل واریانس در مقایسه دیدگاه دانش آموزان و دبیران در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در ایجاد جذابیت و انگیزه لازم در دانش آموزان جهت مشارکت در فعالیتهای اجتماعی سیاسی.

فهرست نمودار

صفحه	عنوان
۱۴۴	نمودار (۱-۴): درصد دیدگاه دانش آموزان در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد و آگاهی سیاسی دانش آموزان در مورد جامعه ایران.
۱۴۴	نمودار (۲-۴): درصد دیدگاه دبیران در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد و آگاهی سیاسی دانش آموزان در مورد جامعه ایران.
۱۴۵	نمودار (۳-۴): مقایسه میانگین نمرات دیدگاه دانش آموزان و دبیران در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد آگاهی سیاسی دانش آموزان در مورد جامعه ایران.
۱۴۷	نمودار (۴-۴): درصد دیدگاه دانش آموزان در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد آگاهی سیاسی دانش آموزان در مورد جامعه جهانی.
۱۴۷	نمودار (۵-۴): درصد دیدگاه دبیران در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد آگاهی سیاسی دانش آموزان در مورد جامعه جهانی.
۱۴۸	نمودار (۶-۴): مقایسه میانگین نمرات دیدگاه دانش آموزان و دبیران در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد آگاهی سیاسی دانش آموزان در مورد جامعه جهانی.
۱۵۰	نمودار (۷-۴): درصد دیدگاه دانش آموزان در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد مهارت های مشارکت فعالانه دانش آموزان در فعالیتهای اجتماعی و سیاسی
۱۵۰	نمودار (۸-۴): درصد دیدگاه دبیران در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد مهارت های مشارکت فعالانه دانش آموزان در فعالیتهای اجتماعی و سیاسی.
۱۵۱	نمودار (۹-۴): مقایسه میانگین نمرات دیدگاه دانش آموزان و دبیران در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد مهارت های مشارکت فعال دانش آموزان در فعالیتهای اجتماعی و سیاسی.
۱۵۳	نمودار (۱۰-۴): درصد دیدگاه دانش آموزان در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد مهارت های تحلیل و نقد وضعیت موجود.
۱۵۳	نمودار (۱۱-۴): درصد دیدگاه دبیران در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد مهارت های تحلیل و نقد وضعیت موجود.

- ۱۵۴ نمودار (۴-۱۲): مقایسه میانگین نمرات دیدگاه دانش آموزان و دبیران در مورد میزان اثربخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد مهارت های تحلیل و نقد وضعیت موجود.
- ۱۵۶ نمودار (۴-۱۳): درصد دیدگاه دانش آموزان در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد ارزش ها و نگرش های مثبت سیاسی نسبت به وضعیت موجود.
- ۱۵۶ نمودار (۴-۱۴): درصد دیدگاه دبیران در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد ارزش ها و نگرش های مثبت سیاسی نسبت به وضعیت موجود.
- ۱۵۷ نمودار (۴-۱۵): مقایسه میانگین نمرات دیدگاه دانش آموزان و دبیران در مورد میزان اثربخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در رشد ارزش ها و نگرش های مثبت سیاسی نسبت به وضعیت موجود.
- ۱۵۹ نمودار (۴-۱۶): درصد دیدگاه دانش آموزان در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در ایجاد جذابیت و انگیزه لازم در دانش آموزان جهت مشارکت در فعالیت های اجتماعی و سیاسی.
- ۱۵۹ نمودار (۴-۱۷): درصد دیدگاه دبیران در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در ایجاد جذابیت و انگیزه لازم در دانش آموزان جهت مشارکت در فعالیت های اجتماعی و سیاسی.
- ۱۶۰ نمودار (۴-۱۸): مقایسه میانگین نمرات دیدگاه دانش آموزان و دبیران در مورد میزان اثر بخشی برنامه درسی تربیت سیاسی مقطع متوسطه در ایجاد جذابیت و انگیزه لازم در دانش آموزان جهت مشارکت در فعالیت های اجتماعی و سیاسی.

فصل اول:

کلیات تحقیق

۱- موضوع تحقیق:

یکی از کارکردهای مهم نهاد آموزش که ناظر بر ایجاد و رشد و پرورش مجموعه ای از آگاهی ها و مهارت های سیاسی در دانش آموزان است، تربیت سیاسی^۱ می باشد. کارکردی که بدون تردید تداوم و استمرار حیات جامعه تا حدود زیادی به آن بستگی دارد. اهمیت این کارکرد، متأثر از این واقعیت اساسی است که تربیت سیاسی درست، زمینه رشد و شکوفایی بخشی از قابلیت ها و استعداد های فردی دانش آموزان و بستر حضور و مشارکت فعالانه آنها را در عرصه های مختلف حیات اجتماعی و نهایتاً ایجاد یک جامعه پویا و مولد را فراهم می سازد.

"بدین معنی که حرکت و پویایی یک جامعه به ویژه نسل نو مستلزم رشد و افزایش مشارکت همه جانبه آنان به ویژه در بعد سیاسی است. به گونه ای که اگر نسل نو آگاهانه و با احساس مسئولیت در زمینه های مختلف اجتماعی و سیاسی مشارکت داشته باشند علاوه بر مشارکت موجب برخورد منطقی آنان با مسائل و مشکلات سیاسی و اجتماعی جامعه نیز خواهد شد که مسلماً تحقق این امر مهم نیز از جمله هدفهای نهاد تعلیم و تربیت است" (منصوری، ۱۳۷۷: ۶۷).

در این راستا، نظام آموزش و پرورش به عنوان یکی از کارگزاران رسمی و مسئول در فراگرد تربیت سیاسی دانش آموزان، در برنامه های درسی مقاطع خود به صورت پنهان و آشکار با گنجاندن موضوع هایی نظیر، ارزش های سیاسی، اطاعت از اقتدار سیاسی، شرایط شهروندی، لزوم وفاداری و وظیفه شناسی و غیره تحقق اهداف سیاسی را دنبال می کند (تقی پور ظهیر، ۱۳۶۷: ۲۷). به همین دلیل می توان گفت که نهاد آموزش و پرورش اساساً دارای ماهیتی سیاسی است که از جمله مهمترین مأموریت های آن کمک به حفظ نظام سیاسی و تداوم حاکمیت آن است.

---

^۱ . Political education.